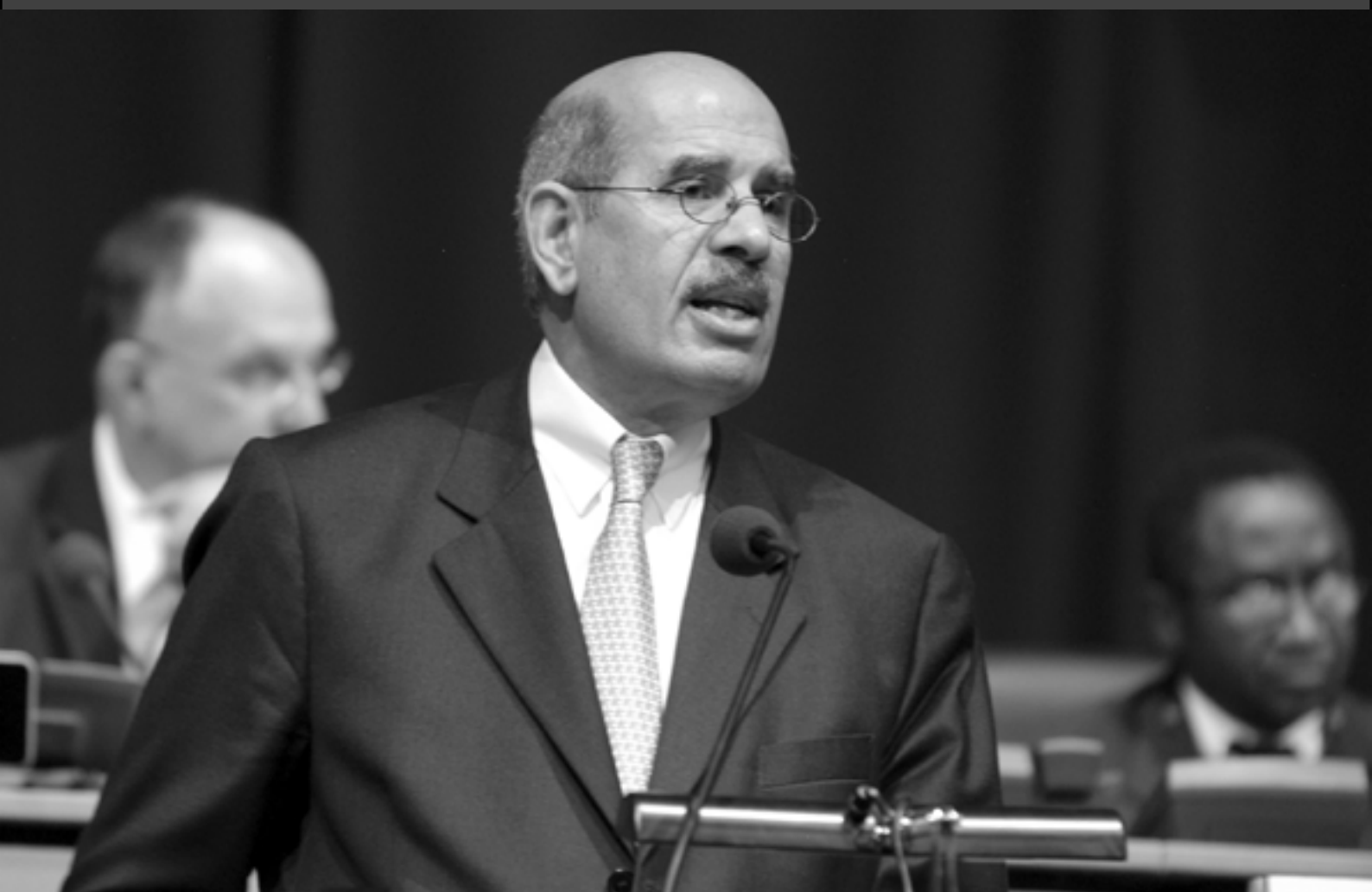

Norske leger mot atomvåpen

Nobels Fredspris 2005

Fra Ghandi via Buddha - men ingen Bin Laden

Utarmet uran - hvor stor er helsefaren?

*Norsk avdeling av International Physicians
for the Prevention of Nuclear War (IPPNW)*

Nobels fredspris mot atomvåpen

Tordis Sørensen
Høifødt
Leder

Nobels fredsprisen 2005 er tildelt Det Internasjonale Atomenergibyrået (IAEA) og dets generaldirektør El Baradei "for arbeidet deira for å hindra at kjernefysisk energi blir nytta til militære føremål og for at kjernefysisk energi til sivile føremål blir nytta på sikrast mogelege måte". Det er neppe noen tilfeldighet at denne tildelingen skjer i året som både markerer 60 år etter bombinga av Hiroshima og Nagasaki, 20 år etter tildelingen av Nobels fredspris til IPPNW og 10 år etter tildelingen til Pugwash og dens nylig avdøde leder Joseph Rotblat, begge deler for arbeid mot atomvåpen.

IAEA ble opprettet i 1957 som verdens senter for samarbeid på det kjernefysiske området (inkludert atomkraftverk). Organisasjonen har som ett av flere mål å kontrollere at kjernefysisk teknologi ikke blir brukt til militære formål. Herunder inngår også kontroll med overholdelsen av Ikke-

spredningsavtalen fra 1970. Mandatet byr på et klart dilemma. IAEA skal på den ene side hjelpe, særlig utviklingsland, til å skaffe seg kjernefysisk teknologi til fredelige formål. På den annen side skal organisasjonen hindre disse landene i å skaffe seg atomvåpen som bygger på samme type ekspertise og bruker plutonium fra kjernefysiske reaktorer som råmateriale. Fra deler av fredsbevegelsen har det vært hevdet at dette er en umulig dobbeltrolle. IAEA har også vært beskyldt for manglende åpenhet mht helseskader av kjernefysiske ulykker, som Tsjernobyl.

Ikke-spredningsavtalen gir klare forpliktelse til avskaffelse av atomvåpen som en motytelse for ikke-spredning. Ifølge statuttene skal også IAEA arbeide for verdensomspennende nedrustning. IAEA har de siste årene utvidet sitt kontrollregime for å hindre spredning, og El Baradei har gjentatte ganger rettet verdens oppmerksomhet mot den økende atomtrusselen: "Hvis vi ikke beveger oss i retning av atomvåpenredrustning, er jeg redd alternativet er mengder av land med atomvåpen, hvilket er en avgjort oppskrift for selvutslettelse". El Baradei har vært tydelig i at ansvaret ligger både hos potensielle atomvåpenstater og hos stater som har slike våpen og som

dessuten videreutvikler dem. Fredsprisen vil være en støtte til El Baradeis linje og styrking av IAEA. Den vil dermed kunne bidra til å stoppe spredning av atomvåpen og motvirke flere forkjøpskriger av typen Irak-krigen.

El Baradei har vært tydelig i at ansvaret ligger både hos potensielle atomvåpenstater og hos stater som har slike våpen og som dessuten videreutvikler dem.

I anledning av de ovenfornevnte 60 og 20 års markeringer, arrangerer Norske leger mot atomvåpen (NLA) i samarbeid med Den norske lægeförening, et seminar i Oslo 1. desember med temaet "Ny atomkatastrofe - bare en tom trussel?", se annonse inne i bladet. Behovet for å spre kunnskap om atomvåpen og engasjere mennesker i kampen mot atomvåpen er fortsatt påtrengende. NLA har laget en ny vervebrosjyre, den lå ved forrige nummer av Medlemsbladet og i ligger også ved i dette. Bruk den!

Norske leger mot atomvåpen

NLA er den norske avdelingen av International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW), som i 1985 fikk Nobels Fredspris for sitt opplysningsarbeid om de medisinske virkningene av atomkrig.

NLA er åpen for leger og medisinske studenter og har i dag rundt 1100 medlemmer. Formålet er "å spre opplysning om medisinske konsekvenser av atomkrig og arbeide for kjernefysisk nedrustning og redusert fare for atom-

krig. En viktig del av dette arbeidet er å påpeke at også forskning, utvikling og utplassering av atomvåpen har sammenheng med de alvorlige problemer verden står overfor når det gjelder miljø og økonomisk utvikling".

I likhet med IPPNW, arbeider NLA også med totalforbud mot landminer, krigens virkninger på barn, og ikkevoldelige konfliktløsninger.

Medlemsbladet for Norske leger mot atomvåpen
ISSN 0808 2111

Redaksjonen
Trygve Berge og Torbjørn Hugo

Adresse:
Rolf E. Stenersens Alle 4, H106
0858 OSLO
Tlf: 97151951
e-post: berge@legermotatomvapen.no

Layout: Guru Reklame

NLAs sekretariat:

Leder:
Tordis Sørensen Høifødt
Avd. for Psykiatrisk forskning og fagutvikling, UNN, 9291 Tromsø
Tlf 77627535, fax 77627530
Priv. [Kveldstuav. 7. 9013 Tromsø](mailto:Kveldstuav.7.9013Tromsø)
Tlf. [77699873](tel:77699873)(p), 95934119 (mobil)
e-post: hoifodt@legermotatomvapen.no

Nestleder:
Klaus Melf
e-post: melf@legermotatomvapen.no

IPPNW Central Office
727 Massachusetts Avenue
MA 02139-3323, USA
Tlf. 617-868-5050, fax 617-8682560
E-post: ippnwbos@ippnw.org
Ex.dir. Michael Christ: mchrist@ippnw.org

Medlemskontingent, priser:
Leger: 300,-
Studenter: 100,-
Postgirokonto: 30601767089

Er du ikke medlem? Ta kontakt med medlemsansvarlig Cecilie Bredrup
E-post: cecilie.bredrup@helse-bergen.no

Trykkes av Allkopi, C. Sundts gate 36, Bergen, i 1200 eksemplarer.

Forsidebilde: IAEAs generaldirektør Mohamed ElBaradei taler på IAEAs 48. Generalforsamling i Wien, Østerrike, 20. september 2004 (Foto: Dean Calma/IAEA).

Innhold

<i>Nobels Fredspris 2005</i>	side 4
<i>Utarmet uran - hvor stor er helsefaren?</i>	side 6
<i>Joseph Rotblat er død</i>	side 8
<i>Inhalasjon av partikler fra skitne bomber</i>	side 10
<i>Nuclear Free Future Award</i>	side 12
<i>Filmanmeldelser</i>	side 13
<i>Fra Ghandi via Buddha - men ingen Bin Laden</i>	side 14
<i>Europeisk IPPNW møttes i franske Aubagne</i>	side 16
<i>Nedrustningsinitiativ i FN</i>	side 17

Oppmuntrende drømmer

Redaksjonen har som i tidligere utgaver benyttet anledningen til å hente inspirasjon fra nye og fredelige omgivelser i arbeidet med bladet. Denne gangen gikk turen til en av turistforeningens hytter i Nordmarka, der vi med drømmende mot i brystet gav oss i kast med vårt bidrag til å redde verden fra en atomundergang..

En viktig del av arbeidet til NLA har vært å forsøke å påvirke norske politikere. Da er det oppmuntrende å se at den nye regjeringen i sin plattform poengterer at de ønsker å jobbe for nettopp dette. I Soria Moria-erklæringen heter det at "Regjeringen vil arbeide for at NATO-landene skal gå foran når det gjelder bekjempelse av masseødeleggelsesvåpen. Spredning av atomvåpen er en alvorlig trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. NATO må kontinuerlig vurdere sin atomstrategi for å redusere atomvåpenenes rolle i internasjonal politikk. Vårt mål er fullstendig avskaffelse av atomvåpen."

Det gjenstår selvsagt å se hvor konkret dette vil bli fulgt opp i politikken, men i vårt arbeid for nedrustning og en atomvåpenfri verden er det oppmuntrende å se at nettopp dette er noe regjeringen ønsker å satse på.

Med ønske om en fredelig juletid, og ett godt nytt år til alle lesere!

Nobels fredspris 2005

IAEAs generaldirektør Mohamed ElBaradei uttrykker optimisme etter resultatet av IAEAs representantskapsmøte i Wien, Østerrike, november 2004 (Foto: Dean Calma/IAEA)

Nobels fredspris for 2005 vil 10. desember verte tildelt International Atomic Energy Agency (IAEA) og organisasjonens generaldirektøren Mohamed ElBaradei.

Prisen vert, ifølge Nobelkomiteen, gitt med bakgrunn i deira arbeid "for å hindra at kjernefysisk energi blir nytta til militære føremål og for at kjernefysisk energi til sivile føremål vert nytta på sikrast moglege måte.

Videre heiter det i komiteens begrunnelse at "I ei tid då trugsmålet frå kjernevåpen aukar på ny, ynskjer Den Norske Nobelkomite å streka under at dette trugsmålet må handterast gjennom eit internasjonalt samarbeid så breitt som råd. I dag kjem dette klårast til uttrykk gjennom arbeidet til IAEA og generaldirektøren. I det kjernefysiske ikkje-spreiingsregimet er det IAEA som held kontroll med at atomenergien ikkje blir misbrukt til våpenføremål, og

generaldirektøren har stått fram som ein uredd talsmann for nye tiltak til å styrkja dette regimet. I ei tid då nedrustningsarbeidet står i stampe, der det er fare for spreining av atomvåpen både til statar og terroristgrupper, og der kjernekrafta på ny ser ut til å spela ei aukande rolle, er IAEAs innsats uvurderleg viktig.

I sitt testamente skriv Alfred Nobel at fredsprisen, blant andre kriteria, skal tildelast den som har gjort mest for "avskaffing eller reduksjon av ståande armear". I samsvar med dette kriteriet har Den Norske Nobelkomite i dei seinare tiåra konsentrert seg om kampen for å redusera kjernevåp-

na sin plass i internasjonal politikk med sikte på å avskaffa desse våpna. At lite er nådd i verda på dette punktet, gjer arbeidet mot kjernefysiske våpen enda viktigare no."

Kjelde og meir informasjon: www.nobel.no

IAEAs generaldirektør Mohamed ElBaradei sammen med unge interns i Wien, Østerrike (Foto: Dean Calma/IAEA).

Tromsø November, 10th, 2005

Dr. Mohamed ElBaradei
International Atomic Energy Agency
P.O. Box 100
A-1400 Vienna, Austria

Dear Dr. ElBaradei

The Norwegian affiliate of International Physicians for the Prevention of Nuclear War (NLA) wants to send our congratulations to you and all your colleagues at the IAEA with the awarding of the Nobel Peace Prize 2005.

The world is today facing a range of nuclear threats and challenges. Effective safeguards remain the cornerstone of a nuclear non-proliferation regime aimed at stemming the spread of nuclear weapons and moving towards nuclear disarmament. The NPT requires non-nuclear weapon states to conclude comprehensive safeguards agreements with the IAEA. The range of inspectional means and opportunities calls for new approaches to verification inspection and analysis. A future Fissile Material Cut-Off Treaty (FMCT) could, moreover, increase IAEA verification demands significantly.

At the same time, the mission of the IAEA is to promote peaceful uses of nuclear energy. The tenuous dividing line between energy production and potential weapons manufacturing needs close attention. This danger deserves thorough evaluation within the IAEA and among the international community.

As our collective memories of Hiroshima and Nagasaki may slowly be diminishing, it is as essential as ever to foster sound nuclear non-proliferation and disarmament policies. The IAEA can help lead the way not only on key measures to stem the tide of horizontal proliferation, including fissile materials controls and a FMCT, but also on the mutually dependent task of ensuring that the nuclear weapon states comply fully with their NPT obligations.

We cordially welcome you to receive the prize in Oslo on December 10th 2005.

Sincerely yours,

Tordis Sørensen Høifødt
NLA chair
Dept. of Psychiatric Research and Development, University Hospital North Norway,
N-9291 Tromsø Phone: +47 - 77 62 78 14, Fax: +47 - 77 62 77 41
tordis.hoifodt@unn.no

Utarmet uran - hvor stor er helsefaren?

Utarmet uran (DU) har særlig vært anvendt i Golfkrigen 1991 og i felttoget i Irak 2003. I mindre grad ble det også brukt i Afghanistan og av NATO-styrkene i Bosnia og Kroatia. DU har vært satt i sammenheng både med "Golf-krig syndromet" som rammet militærpersonell som deltok i Golfkrigen, og med økt forekomst av ondartet sykdom og misdannelser hos befolkningen i disse landene. Spørsmålet om årsakssammenheng er imidlertid kontroversielt. På oppdrag fra styret i NLA har vi sett på publikasjoner som belyser disse forhold. Vi har lagt mest vekt på ca 40 publikasjoner som er publisert i vitenskapelige tidsskrifter.

Ulrich Abildgaard

abildgaard@leermotatomvapen.no

**Kjersti Johnsrud
Gunnar Velde**

Strålingseffekt og toksisk effekt av utarmet uran

DU er et biprodukt ved fremstilling av ²³⁵U som brukes til fremstilling av atombomber, og i kjernekraftverk. DU består av ²³⁸U som hovedsakelig avgir alfastråling (1). Alfastråler har meget kort rekkevidde, 0.03 mm i vev og 3–4 cm i luft. ²³⁸U må antakelig opptas i eller meget nær celler for å ha strålebiologisk effekt. Uranisotopene har lik kjemisk effekt. Som et tungmetall er uran sterkt toksisk, og gir kraftig inflammatorisk reaksjon i vev. Ved større inntak opptre nyreskade. Uran er tungt løselig, og overgang til drikkevann eller jordbruksprodukter antas ikke å finne sted i nevneverdig grad. Uran absorberes dessuten i meget liten grad fra tarm, og i praksis er det inhalasjon av partikler som er aktuell inngangsvei. Uranpartikler uran frigjøres når DU-kledde granater treffer harde mål. Partiklene inneholder vesentlig toksiske uranoksyder. Slike partikler vil for eksempel kunne inhaleres av tankpersonell og personer i tankens nærhet. Dersom disse personer overlever, vil DU kunne føres til lunger og gi langvarig eksponering. Sivilbefolkning og militært personell som ikke har vært i umiddelbar nærhet vil neppe få i seg DU-mengder av betydning. Et unntak kan være barn som leker rundt ødelagte tanks eller beskyttelsesrom, spesielt hvis det er DU i ørkensanden der.

Det er kjent at en del soldater fortsatt har DU-splinter i kroppen fordi det er

ansett som umulig å få disse fjernet. Det må regnes med at dette også må gjelde sivile som har vært truffet av slike splinter. Disse personer skiller ut uran i urinen i årevis.

Biologiske studier

DU har vist ulike mutagene effekter, både i dyreforsøk og cellekultur. Oralt tilført uranoksyd har ført til redusert fertilitet og fosterskader på mus, og til kromosomforandringer i cellekulturer. Effekten er sannsynligvis knyttet til kjemisk skade, og neppe til stråling (2). Implanterte DU-pellets har også gitt mutagen effekt. Inhalasjon av DU-partikler gir også mutagene effekter. Effekten økes av Wolfram, som brukes sammen med DU i granater (3).

Det er uklart hvilken relevans slike funn har for befolkning som utsettes for DU. Imidlertid har Schröder og medarbeidere påvist kromosom-aberrasjoner i lymfocytter hos personell som har vært utsatt for DU (4). Basert på en gjennomgang av tilgjengelig materiale vedrørende teratogen effekt har Hindin og medarbeidere konkludert med at det kan foreligge en øket risiko for misdannelser hos avkom til personer som har vært eksponert for DU (5).

Befolkningsundersøkelser

Undersøkelser av militærpersonell i opptil 10 år etter eksponering for DU har ikke sikkert vist at helseskader kan knyttes til eksponeringen. McFarlane og medarbeidere fant identisk insidens av kreft i to store grupper militærpersonell, hvorav kun den ene hadde vært utsatt for DU (6). Spørsmålet om årsaksforhold for Golfkrig-syndromet er fortsatt ubesvart, men per i dag er det ikke sannsynliggjort at forklaringen ligger i eksponering for DU.

Undersøkelser i Kosovo har ikke vist noen økning i forekomsten av maligne sykdommer som kan knyttes til eksponering for DU. Undersøkelser av vel 900 militærpersoner fra USA som har vært eksponert for DU i Irak har heller ikke gitt holdepunkter for at dette har medført økt sykkelighet. Undersøkelser av britisk og svensk militærpersonell har ikke gitt holdepunkter for utvikling av hematologisk malign sykdom, men i den svenske undersøkelsen var det flere tilfeller av testiscancer enn forventet. Oppfølgingstiden i disse studier er imidlertid for kort til at man kan trekke konklusjoner angående eventuelle langtidseffekter.

To leger i Irak har publisert undersøkelser fra Basra-regionen som kan tyde på økt hyppighet av misdannelser og ondartet sykdom i den eksponerte befolkning. Undersøkelsene har vakt internasjonal oppsikt og skal være godt kjent i den irakiske befolkning. På grunn av usikkerhet om befolkningens størrelse, diagnostiske kriterier og metodologi er det uklart om funnene avspeiler effekter av DU (7). Befolkningen i Irak har i de siste 15 år vært utsatt for meget store påkjenninger og helseskader av annen art enn DU. Okkupasjonsmakten i Irak skal ha motsatt seg at FN (UNEP) setter i gang befolkningsundersøkelser for å bringe større klarhet i disse forhold (7).

Kommenterende oversiktsartikler

Vi har sett på seks større artikler som kommenterer aktuelle studier og som uttaler seg om helserisiko ved bruk av DU. Fem studier, utgått fra henholdsvis WHO, Royal Society i London (8), IAEA, og fra forskere ved Mayo Clinic og fra Duke University i USA (1) i årene 2001-2004 synes å gi fyldest-

gjørende oversikter over DU's egenskaper og de publiserte funn på dette området. Deres vurderinger av helsefaren ved DU er stort sett sammenfallende. Med reservasjon for eventuelle seneffekter betoner man at helsefaren er lav. Klarest sies dette i rapporten fra Royal Society: "Ekstreme situasjoner, som hos overlevende fra en truffet tank kan innebære en fordobling av risikoen for å få lungekreft. I andre eksponeringer for DU på slagmaken vil enhver risiko for å utvikle dødelig kreftsykdom ikke være større enn risikoen for å dø av kreft i løpet av en normal livsløp. Dette vil holde stikk selv om våre estimater for risiko er 100 ganger for lave"(8). De øvrige oversikter poengterer noe sterkere at det kan ta lang tid for at en økt kreftrisiko blir klinisk tydelig, og at det er betydelig behov for flere og bedre data, spesielt vedrørende eksponerte befolkninger.

Physicians for Social Responsibility (PSR), som er IPPNW's filial i USA, har i oktober 2005 gitt ut en kommentert oversikt vedrørende helsefaren ved bruk av DU-ammunisjon (7). Oversikten baserer seg stort sett på fakta som er kjent blant annet fra de fem oversiktsartiklene vi har nevnt. Konklusjonen avviker imidlertid. Man vedgår at det ikke er ført klare bevis for en sammenheng mellom bruk av DU og så vel Golfkrigssyndromet som kreft og misdannelser i den irakiske befolkning, men poengterer at adekvate anslag over nivået av helserisiko forbundet med bruk av DU-ammunisjon og DU-avfall ikke har vært utført. PSR hevder videre at føre-var prinsippet må anvendes når det gjelder bruk av DU på slagmarken. Det poengteres at "brukeren (dvs krigsmakten), ikke den offentlige opinion må ha bevisbyrden". Det konkluderes blant annet at DU må fjernes fra militære arsener, at UNEP må få utføre sine undersøkelser i Irak, at befolkningsundersøkelser må støttes av USA.

NLA og holdningen til utarmet uran

Vi mener at det per i dag ikke er sikre holdepunkter for at bruken av DU har ført til Golfkrigssyndromet, kreft eller misdannelser. Det er videre sannsynlig at i en krig der DU benyttes vil rela-

Utarmet uran (Depleted uranium, DU)

Naturlig forekommende uran (NU) inneholder tre isotoper: ²³⁵U (0.72 %), ²³⁴U (0.01 %), og ²³⁸U (99.27 %). ²³⁵U er spaltbar og anvendes i kjernekraftverk og til fremstilling av atombomber. Anrikning øker innholdet av ²³⁵U til 2–4 %. Restproduktet, DU inneholder nesten bare ²³⁸U, minimalt med ²³⁵U og ²³⁴U, og radioaktiv stråling er redusert til ca 40 % sammenliknet med NU. Uran har meget høy spesifikk vekt, 19 g/cm³. DU anvendes i balansevekter i fly, som skjerming ved strålebehandling, og ved transport av radioaktive isotoper. Militær bruk av DU omfatter armering av tankkjøretøyer, og i prosjektiler og granater. Prosjektiler med DU penetrerer bedre gjennom armering, DU antennes lett og ved penetrasjon av en tank vil denne settes i brann og det dannes store mengder DU-partikler.

tivt få personer eksponeres for større mengder DU. På den annen side er det en åpenbar mangel på undersøkelser av befolkningen i Irak. Man mangler data fra langtidsobservasjoner. Eksperimentelle undersøkelser støtter antagelsen av en mutagen effekt hos individer som får i seg betydelige mengder DU. Påvisning av kromosomendringer hos eksponert militærpersonell styrker dette ytterligere. Føre-var prinsippet taler for at bruk av DU-ammunisjon bør stoppes.

En underkomité i FN fordømte i 1996 bruk av DU, på linje med bruk av napalm, bensinbomber og klasebomber. En slik holdning er antakelig i tråd med Genevekonvensjonen som forbyr bruk av våpen med protrauerte effekter. NATO-landet Belgia har forbudt bruk av DU-ammunisjon. Vi er ikke kjent med at Norge har planer om å bruke DU-ammunisjon. En klar uttalelse fra den norske regjering om at landets militære styrker ikke skal anvende DU-ammunisjon ville være meget ønskelig.

DU er imidlertid ikke kjernevåpen, og kommer ikke i klasse med andre masseødeleggelsesvåpen. Vi mener det er påkrevet at NLA holder seg løpende orientert angående de helsemessige effekter av DU. Norge bør støtte tiltak for en bred undersøkelse av helsetilstanden til befolkningen i Irak. Men for NLA bør DU-saken neppe være et hovedemne på linje med kampen mot atomvåpen.

Vi takker Anne Grieg og Klaus Melf for nyttige opplysninger. Spørsmål eller kommentarer til forfatterne kan sendes

til abildgaard@leermotatomvapen.no. En litteraturliste med ca 55 referanser vil bli lagt ut på NLA's nettside.

Litteratur

- Depleted and natural uranium: chemistry and toxicological effects. Craft ES et al. J Toxicol Environ Health part B 2004; 7:297-317.*
- Reproductive and developmental toxicity of natural and depleted uranium: a review. Domingo JL. Reprod. Toxicol 2001; 15: 603-9.*
- Effect of military-relevant heavy metals, DU and heavy metal tungsten alloy on gene expression in Hep G2 cells. Miller AC et al. Mol Cell Biochem 2004; 255: 237-56.*
- CU in peripheral lymphocytes of Gulf War and Balkan war veterans. H Schröder et al. Radiation Protection Dosimetry 2003; 103: 211-219.*
- Teratogenicity of depleted uranium aerosols: A review from an epidemiological perspective. Hindin R, Brugge D, Panikkar B. Environmental Health 2005; 4: 17- (release previous to print: <http://www.ehjournal.net/content/4/1/17>).*
- Incidence of cancer among UK Gulf war veterans: Cohort study. Macfarlane GJ et al. BMJ 2003; 327: 1357-8.*
- Depleted uranium: Health and public health issues arising from use of depleted uranium munition. Physicians for social responsibility, October 2005. ([http://www.psr.org/home.cfm?id=depleted uranium](http://www.psr.org/home.cfm?id=depleted%20uranium)).*
- The health effects of depleted uranium munitions: a summary. The Royal Society working group on health hazards of DU. J Radiol Prot 2002; 22: 1131-19.*

Joseph Rotblat er død, 96 år gammel

Atomfysikeren, professor ved Universitet i London, Joseph Rotblat fikk Nobels fredspris i 1995. Han døde nettopp i London, i en alder av 96 år. I det følgende vil han bli sett i sammenheng med 60-års markeringen for de amerikanske atombombene over Hiroshima og Nagasaki og med begivenheter ved vårt universitet i Tromsø i 2001.

Randi Rønning Balsvik
Institutt for historie,
Universitetet i Tromsø.

Rotblat var fra Polen og kom til universitetet i Liverpool som forsker i atomfysikk bare dager før Tysklands innmarsj i Polen. Han ble rekruttert til det amerikanske "Manhattan prosjektet" som hadde som mål å utvikle atombomben. Albert Einstein hadde i brev til den amerikanske presidenten i 1939 opplyst at Hitler-Tyskland drev forskning på et slikt våpen. (Dette brevet skal Einstein ha angret dypt på senere.) Rotblat hørte til den indre kjerne av vitenskapsmenn som frambrakte bomben, men han skilte seg ut ved at han forlot prosjektet i 1944, da det var klart at Tyskland ikke hadde lyktes i å utvikle dette våpenet.

Etter Hiroshima og Nagasaki, da atombombene hadde demonstrert for hele verden hvilken enorm kapasitet de hadde for å påføre bestialsk ødeleggelse, lidelse og død, viet Rotblat livet sitt til å kjempe mot produksjon av atomvåpen. Han har selv uttalt at han opplevde en sterk personlig skyldfølelse, men enda mer skam, i forhold til det han selv hadde vært med på. Tragediene var mange i hans eget liv, noe han aldri snakket om. Han og hans familie hadde lidd under den sterke polske antisemittismen i mellomkrigstida. Hans polske hustru skulle følge etter han til England, men ble forhindret på grunn av krigen, og kom aldri. Hele hans familie ble utryddet i løpet av krigen.

Historikere har forklart hvorfor presidenten i USA lot sende atombombene over Japan, hva slags ulike motiveringer var til stede, som å spare livet til amerikanske soldater, framskynde Japans kapitulasjon, komme Sovjet i forkjøpet og demonstrere styrke overfor Sovjet. Eller var det viktigst å prøve ut hvordan bombene virket? Rotblat har framholdt

at for vitenskapsmennene som holdt på med dette overskygget nysgjerrighet alle andre overveielser når de støttet at bombene skulle slippes. Man visste ikke hvor ødeleggende de var. Man var interessert i virkningene, og anbefalte byer som ikke var bombet fra før i Japan (det var ikke så mange), slik at de kunne måles. Man tenkte seg ca 20 000 døde, en brøkdel av det som ble den marerittaktige virkeligheten etter Hiroshima. Og likevel slapp amerikanerne atombomber også over Nagasaki noen dager senere!, noe som unndrar seg forklaring.

For Joseph Rotblat gjaldt: Aldri mer Hiroshima og Nagasaki! Den nye trusselen var den kalde krigen og atomvåpenkappløpet mellom USA og Sovjet. Hans strategi var å lage en bevegelse, holde konferanser med vitenskapsfolk fra begge sider, for å skape bevissthet om etisk ansvar og arbeide for avskaffelse av atomvåpen. Denne aktive bevegelsen ble kjent som Pugwash, etter navnet på den lille fiskerbyen i Nova Scotia der det første møtet ble holdt i 1957. Deretter ble det holdt møter hvert år, der det kunne være så mange som 100 deltagere fra 40 land, men de fleste var fra Sovjetunionen, USA og Storbritannia. Et stort antall bøker og rapporter ble publisert og tallrike henvendelser ble sendt til statsoverhoder med krav om avskaffelse av atomvåpen. Pugwash fikk Nobels fredspris sammen med Rotblat i 1995. Mikhail Gorbachev har uttalt at Pugwash bevegelsens publikasjoner var viktige for den reorienteringen i Sovjetunionen som bidro til tøvær i den kalde krigen.

Rotblats tenkning var enkel. Han erklærte seg som tilhenger av den danske vitenskapsmannen Niels Bohr, som hevdet at det måtte være åpenhet og debatt omkring forskning, fordi den måtte være til beste for menneskeheten. Han hevdet også at hvis en stat hadde atomvåpen,

Rotblat taler ved den 54. Pugwash-konferansen, i Seoul oktober 2004
(Foto: Pugwash)

ville andre med nødvendighet komme etter. Han fikk jo rett mht Sovjet, som i etterkrigstidens desperate mangel på livsnødvendigheter for befolkningen, prioriterte forskning på atomvåpen, fordi USA hadde dem. Også Storbritannia, Frankrike, Kina, India og Pakistan har utviklet og prøvesprengt atombomber. I forholdet mellom den vestlige verden og utviklingsland, har det blitt forankret en enorm prestisje, ja, nasjonal lykke, knyttet til evnen til å utvikle atomvåpen. Israels "hemmelige" atomvåpenproduksjon har vært en enorm spore til å utvikle atomvåpen i land som Iran, Irak og kanskje Libya.

Joseph Rotblat kom til Tromsø i mai 2001, i forbindelse med at Universitetet i Tromsø tildelte den israelske fangen Mordecai Vanunu et æresdoktorat. Vanunu er en whistleblower etter Rotblats hjerte, som handler etter sin samvittighet i lojalitetskonflikter mellom hensynet til egen stat og dets lover og det samvittigheten sier er til beste for menneskeheten. Verden trenger flere som de to.

Forkortet artikkel fra Nordlys 14.09.05

Rotblats siste appell

Appell til verden ved 60-års markeringen av atombombingen av Hiroshima og Nagasaki.

Den 6. og 9. august 1945 opplevde befolkningen i Hiroshima og Nagasaki atombombens massive redsel og traume. De fikk en smakebit av den infernalske undergangen som atomvåpnene kan lede til. I 60 år har de overlevende gjort alt som står i deres makt for å kommunisere ett budskap: Dette må aldri skje igjen. Vil de lykkes i å vekke verden fra dens sinnssyke kjernefysiske trance? Eller vil det for-gagne bli glemt, og gjentatt?

Utrolig nok mener ennå noen i USA, Russland, Storbritannia, Frankrike, Kina, Israel, India, Pakistan og Nord-Korea at atomvåpen har et legalt formål og kan brukes til deres beste. De forstår ikke at enhver bruk av endog ett eneste atomvåpen i hvilken som helst hensikt bare vil tjene krigshissere og terrorister som søker å øke volden. Enhver bruk av atomvåpen vil umuliggjøre enhver meningsfull medisinsk respons.

Atomavskrekkingens dager er forbi. Den store majoritet av folk og nasjoner ønsker atomvåpnene vekk. Det er teknisk mulig å bli kvitt disse dyre, avskyelige og absurd farlige våpen innen år 2020. Alt som trenges er politisk vilje, og vi er majoriteten. Tiden er kommet for å befri oss selv, våre barn

og deres barn fra denne utålelige, samvittighetsløse trussel om utslettelse. La dine ledere forstå at du ikke aksepterer noe mindre enn det.

Kjernen i atomvåpenspørsmålet er moral: skal vi basere vår verden på en fredskultur eller en voldskultur? Atomvåpnene er fundamentalt umoralske; deres virkning er ikke-diskriminerende; de dreper både fødte og ennå ufødte generasjoner. Vi tror ikke at verdens folk aksepterer en politikk som er iboende umoralsk og som med stor sannsynlighet fører til katastrofe.

Vi har alle en felles interesse: å overleve. Vi må bevege oss fremover fra et foreldet sikkerhetssystem basert på atomavskrekking og atomallianser, til et system basert på samarbeid og samhörighet med menneskeheten. For å sitere Russell-Einstein manifestet, signert av Albert Einstein som noe av det siste han gjorde i sitt liv: "Vi appellerer som menneske til menneske: Husk du er menneske og glem alt annet. Kan du det, ligger veien åpen til et nytt paradisi; kan du ikke, ligger faren for universal død foran deg."

Fremfor alt: Husk du er menneske.

Tadatoshi Akiba

Borgermester i Hiroshima

Ichio Itoh

Borgermester i Nagasaki

Sir Joseph Rotblat

Fredsprisvinner

Dr Ronald McCoy og Dr Gunnar Westberg
Presidenter i Leger mot atomkrig (IPPNW)

Joseph Rotblat døde 1. september 2005, vel tre uker etter at appellen ble offentliggjort. Rotblat var i flere år president i Pugwash. Han fikk Nobels fredspris i 1995 sammen med Pugwash, mens IPPNW fikk Nobels fredspris i 1985. De to japanske borgermesterne står i spissen for Ordførere for fred som også har mange medlemmer i Norge. Appellen er oversatt til norsk av profesorene Bent Natvig, leder av Den norske Pugwash-komite og Kirsten Osen, rådsmedlem i Norske leger mot atomvåpen. Appellen ble delt ut som løpeseddel ved 60-års markeringen av Hiroshima og Nagasaki i Oslo 6. august 2005.

In Remembrance

Joseph Rotblat hadde gjennom mange år et nært samarbeid med IPPNW. Vi gjengir her deler av et brev 2. september 2005 fra IPPNWs Co-President Ronald McCoy til Pugwash-kontoret i London.

We grieve with you, for we have all lost a very dear friend and mentor, an inspiration to all of us who strive for a peaceful, non-violent world....

I have known Joseph for many years through our mutual involvement with International Physicians for the Prevention of Nuclear War. He spoke eloquently at many of our conferences and was revered by all who had the privilege of hearing him. I spent a memorable nine months, working with Joseph on the Canberra Commission on the Elimination of Nuclear Weapons in 1996. His views on the practical steps necessary for nuclear disarmament gave authority to the report, but above all what came through was his conviction that nuclear weapons were immoral and illegal, and had to be abolished to save humanity from an unprecedented catastrophe.

In the last few years, he was increasingly convinced that war could no longer remain a political option and that war itself had to be abolished. Joseph has left behind a legacy of peace that we must now continue to work for and uphold.

With my deep sympathy,

Ron McCoy

Alternativt fra USA

Kirsten Osen
styremedlem, NLA
osen@legermotatomvapen.no

Fra USA er det kommet melding om at kongressen har latt være å bevilge penger til å videreutvikle dyptpenerende atomvåpen, såkalte bunkerbusters (en form for mini-nukes). NLAs søsterorganisasjon i USA, Physicians for Social Responsibility (PSR), regner dette som en stor seier. I de siste 3 – 4 år har medlemmer av PSR sendt nær 100 000 e-poster og tusener av fakser til Kongressen med appeller om å stoppe galskapen. Kjernefysiske bunkerbusters var ment å skulle ødelegge underjordiske anlegg, men kritikerne har endelig nådd fram med sin advarsel om faren for betydelige mengder radioaktivt nedfall. Nå vil USA i stedet prøve å utvikle konvensjonelle våpen til dette bruk.

“60 år siden Hiroshima. Vi må ikke glemme! Det kan skje igjen!” Dette var parolen under Nei til atomvåpens markering utenfor Stortinget 6. august 2005. Hovedtaler var biskop Finn Wagle. Han framhevet atomfarens i vår tid, og rettet en sterk appell til Norge om å ta sitt ansvar på alvor. Flere representanter fra politiske partier deltok, her er Kristin Halvorsen.

Inhalasjon av partikler fra skitne bomber

Anne Grieg
styremedlem, NLA
grieg@legermotatomvapen.no

Ideen om radiologisk krigføring ved inhalasjon av partikler fra skitne bomber er ikke av ny dato, men var planlagt allerede under Manhattanprosjektet. Forskerne, James B. Conant, H. C. Opton og H. C. Urey, fikk i mandat å utrede bruk av radioaktivt materiale som militært våpen. 30. oktober 1943 leverte de et memorandum til general Groves der de redegjorde for hvordan materialet kan brukes som krigsgass.

Som våpen i gass-krig kunne mikroskopiske partikler av radioaktive stoffer spres ved hjelp av projektiler, fra kjøretøy og i form av bomber fra fly. I slik form ville materialet bli inhalert, og det skulle svært liten mengde til for å forårsake død hos en person som inhalerte stoffet.

“In this form it would be inhaled by personnel. The amount necessary to cause death to a person inhaling the material is extremely small. It has been estimated that one millionth of a gram accumulating in a person's body would be fatal. There are no known methods of treatment for such a casualty.”

Det ble pekt spesielt på to forhold som syntes å ville øke effektiviteten av radioaktivt støv eller røyk som våpen:

- (1) Stoffet kan ikke oppdages av sansene
- (2) Det kan distribueres i så finfordelt form at det vil trenge gjennom filtre i gassmasker i mengder store nok til å være ytterst skadelige.

Radioaktive stoffer kunne også brukes til å kontaminere terreng for derved å hindre at området kunne tas i bruk. Under Manhattanprosjektet undersøkte man også uranets toksiske egenskaper og interesserte seg for at uranoksyder fester seg så godt til bomullsklær at disse ikke lar seg dekontaminere ved vanlig rengjøring (2).

“Memorandum to Brigadier General L. R. Groves. From Drs. Conant, Compton, and Urey” ble deklassifisert i 1974 og finnes i faksimile på internet (1).

Leuren Moret (3, 4) mener memorandumet indirekte refererer til spaltingssprodukter fra Fermis reaktor eller radioaktive rester fra anrikingen av uran, såkalt DU (depleted uranium). Hun betegner memorandumet som en oppskrift på den måten DU-våpen har vært brukt i Irak, Kuwait, Kosovo, Bosnia

og Afghanistan.

Når DU-metall varmes opp til 170 grader - av friksjonen ved utskyting og/eller når det treffer harde mål - tar det fyr og omdannes til en aerosol med meget store mengder ekstremt små partikler mellom 0,1 og 0,001 mikrometer. Partikler i denne størrelsen oppfører seg som gass. De spres med luften, tas opp i lungene, passerer lunge-blod-barrieren, tas opp i hvite blodlegemer og bringes via blod og lymfe rundt i kroppen.

- (1) <http://www.mindfully.org/Nucs/Groves-Memo-Manhattan30oct43a.htm>

- (2) Glen Lawrence. Depleted Uranium and Health: Facts and Helpful Suggestions. <http://www.indust.net/Docs/Lawrence002.htm>

- (3) Jfr. forrige nr. av Medlemsbladet: Partikulære effekter av utarmet uran.

- (4) Leuren Moret: Letter from Leuren Moret to Congressman McDermott with Declassified memo to Gen. L.R. Groves 1943 – a blueprint for DU. <http://www.mindfully.org/Nucs/2003/Leuren-Moret-Gen-Groves21feb03.htm>

Amerikanske fysikere aksjonerer

Kirsten Osen
styremedlem, NLA
osen@legermotatomvapen.no

Mer enn 470 amerikanske fysikere, hvorav 6 Nobelprisvinnere, har nylig signert et opprop mot et nytt utspill fra Defense Department som under en rekke forskjellige forhold ville tillate bruk av atomvåpen mot stater som ikke har atomvåpen. Hensikten skulle være en rask og fordelaktig avslutning

på en krig, å sikre suksess i amerikanske og multinasjonale operasjoner, å demonstrere vilje og evne til å bruke atomvåpen for å avskrekke bruk av masseødeleggesvåpen, og å angripe motstandere som har i sinne å bruke masseødeleggelsesvåpen mot amerikanske, multinasjonale og allierte styrker.

I en kommentar til saken i novembernummeret av Arms Control Today, tar Daryl G. Kimball til orde for at atomvåpen bare skal kunne brukes

til å avskrekke andre fra å bruke slike våpen, og at man da like godt kan gå inn for ikke-førstebruk.

Den nye norske regjeringen skriver i sin erklæring fra Soria Moria: “NATO må kontinuerlig vurdere sin atomstrategi for å redusere atomvåpenenes rolle i internasjonal politikk”. Intet ville være mer nærliggende enn å gå inn for en endring av NATOs første-bruksoppsjon. I dette kan nå Norge spille på lag med en faglig sterk opposisjon i USA.

The Nuclear-Free Future Award

Nuclear Free Future Award

Nuclear Free Future Award (NFFA) la i år sin prisutdeling til Norge, nærmere bestemt Nobelinstituttet lørdag 24. september 2005, med NLA og Nei til atomvåpen som vertskap.

Kirsten Osen
styremedlem, NLA
osen@legermotatomvåpen.no

NFFA ble stiftet i 1994 av Claus Biegert, NFFAs direktør, etter World Uranium Hearing 1992 i Salzburg, Østerrike. Ved høringen vitnet urbefolkninger fra hele verden om skadevirkningene på kultur og miljø av uran-mining, atomvåpentester og radioaktivt avfall. Hvert år siden 1998 har NFFA prisbelønnet forkjempere for en "nuclear-free" framtid. Det utdeles 4 – 5 priser årlig: for verdig motstand, gode løsninger, livslang innsats, og undervisning, samt en spesiell anerkjennelse. Prisutdelingen skjer på forskjellig sted hvert år for å skape oppmerksomhet om saken. NFFA var i år invitert til Norge av Ole Kopreitan som ble prisbelønnet i 2002 for sin undervisningsinnsats. Marit Nybakk, leder av Stortingets forsvarskomite og

engasjert atomvåpenmotstander, innledet med appell om å "stå på!".

Prisen for verdig motstand gikk i år til Motarilavao Hilda Lini fra Vanuatu i det sørlige Stillehav. Hun tilhører en ledende familie og har i mange år arbeidet for et atomfritt og uavhengig Stillehav. Ved prisutdelingen var hun kledd i et fargesprakende nasjonalt kostyme (fig.). Prisen for gode løsninger ble tildelt dansken Preben Maegaard som er pioner på fornybar energi, særlig vindmøller. Han er direktør for Folkesenteret for fornybar energi i Danmark og president for World Wind Energy Association. Prisen for livslang innsats ble tildelt Mathilde Halla fra Østerrike. Hun har i mange år kjempet mot bygging av atomkraftverk, og er medvirkende til at Østerrike ikke har satsset på atomenergi. Den spesielle anerkjennelsen ble gitt til Navajo-indianerne i USA ved deres president Joe Shirley,

Jr.. Befolkningen har helseskader som følge av uran-mining, og har nå fått igjennom en lov om at "ingen person skal ta del i uran-mining og prosessering på noe sted innen Navajo-indianernes land." NFFA har særlig interessert seg for urbefolkninger. Det var derfor helt storartet at Mari Boine stilte opp og knyttet hele seremonien sammen til et naturlig hele med sin gripende vakre sang fra de subarktiske vidder.

I forkant av årets prisutdeling arrangerte NFFA, i samarbeid med NLA og Nei til atomvåpen et seminar med foredrag av to av NLAs rådsmedlemmer. Morten Bremer Mærli satte fokus på forholdet mellom atomkraft og atomvåpen, mens Eiliv Lund belyste problemene med sparsomme data i studier av helsekonsekvenser av atomtesting og ulykker i atomkraftverk. De fire prisvinnerne orienterte også om sine merkesaker.

Prisvinnerne (fra v.) Joe Shirley, Jr., Preben Maegaard, Hilda Lini, Mathilde Halla, og st.repr. Marit Nybakk. (Foto: Kirsten Osen)

Lastbestchance

LASTBESTCHANCE (Fred Dalton Thompson og Jon Gries) er en DVD som gjør en litt klokere. Det er en science fiction film om atomterrorisme, men som det står på coveret: Filmen er basert på fakta. Noe kan allerede ha hendt. Noe hender kanskje nå. Alt vil kunne hende i fremtiden hvis vi ikke gjør noe nå for å forebygge det.

Last Best Chance er et spennende dokudrama om trusselen fra atomvåpen og spaltbart våpenmateriale rundt om i verden. Filmen er en vekker når det gjelder å sikre og fjerne slikt materiale før det er for sent. I filmen ser vi hvordan en Al Quaida gruppe får tak i bombemateriale i Russland, hvordan de lager primitive atombomber, og hvordan disse passerer grensekontroller på vei til bestemmelsesstedet i USA.

Den 45 minutter lange filmen følges av en informativ samtale med Tom Brokaw, tidligere senator Sam Nunn og senator Richard Lugar. De to senatorene har gjennom 10 år gjort en formidabel innsats for å sikre spaltbart materiale i Russland, men ennå er bare 50% av dette sikret.

For videre informasjon og bestilling www.lastbestchance.org eller tel. 1-800-336-0035
Tilbys gratis.

Hiroshima no pika

HIROSHIMA NO PIKA (Susan Sarandon) er en DVD basert på den prisbelønte barneboken av kunstneren Toshi Maruki. Gjennom gripende akvareller fortelles historien om en ung pike og hennes foreldre som opplever bombingene av Hiroshima. Filmen hjelper en til å forstå atombombens virkninger med "hertet". For videre informasjon og bestilling www.firstrun-features.com Tilbys for \$37.46.

Begge filmer krever at man behersker engelsk. Anmeldelser av Kirsten Osen.

Fra Gandhi via Buddha – men ingen Bin Laden

- På reise med NWIP i India og Pakistan

– *Who is the guilty? Who has used the a-bomb? Who should disarm first?*
The answer is easy: USA! USA! USA!!!

Gard E. Jørgensen
NLA-studentgruppa, Trondheim
gardeiri@stud.ntnu.no

– USA! USA! Forsamlingen på rundt 70 pakistanske medisinstudenter roper ut samstemt i kor oppildnet av medstudenten i lilla skjorte som nettopp har sagt sin mening.

Det er The Nuclear Weapons Inheritance Project (NWIP) sin siste dialog på den tre og en halv ukes lange turen i India og Pakistan og akkurat i øyeblikket kan

Både i India og Pakistan lever mange i slumområder
– kanskje kan nedrustning sikre disse barna mat og utdannelse?

det synes fjernt at noen av studentene i auditoriet skal kunne komme til å jobbe for ikke-spredning og nedrustning med utgangspunkt i eget land.

Studenten i den lilla skjorta fortsetter tordentalen:

– Can the big brother have a weapon and then order his smaller brothers not to have one? Of course no! Who is the real problem? Who should you talk to instead of us? USA – of course!

Delegasjonen fra NWIP kjenner at blodet bruser – det er på sett og vis når det blåser rundt toppene at man virkelig får prøvd seg på hvor god argumentasjonen man sitter med er. Samtidig melder den lille usikkerheten seg også:

– Vil man klare å overbevise noen om

Forskjellig og likt

Et kort øyeblikk går tankene tilbake til de tre dialogene i India for snaut to uker siden. Stemningen var ikke fullt så anspent der, selv om langt fra alle var ubetinget positive til nedrustning.

Men dialogene der endte i hvert fall opp med gode resultater. På work-shopen hjemme hos dr. Kurvey den siste kvelden i Nagpur hadde han regnet med at det ville være fire-fem studenter. Da hele 20 stykker dukket opp var suksessen ubetinget.

I India var også fred et ord som gikk mye igjen.

– India er et fredselkende land, var en setning som stadig gikk igjen. Mahatma Gandhi og hans ikke-volds filosofi var nok mye av bakgrunnen for dette og et besøk til landsbyen hvor han levde et enkelt liv i 12 år ga delegasjonen et innblikk i livet til et menneske som nok kan stå som forbilde for enhver fredselsker.

Et annet møte som nok også vil sitte igjen i NWIP-delegatens minner i

Can the big brother have a weapon and then order his smaller brothers not to have one?

lang tid er turen til Bodh Gaya og treet. Fem minutters stille bønn for fred sammen med IPPNW-medlemmer fra hele Sør-Asia og mange ulike religioner i kveldsmørket under verdens kanskje mest kjente tre, hvor Buddha fikk sin opplysning er nok også et inntrykk som sent vil slettes fra hukommelsen. Omkranset av buddhistmunker i meditasjon er nok kanskje dette en av de fredeligste

atmosfærer man kan tenke seg for å sitte et øyeblikk i ettertanke.

Fattigdom på hvert hjørne

Men selv om India muligens er fredens land betyr ikke det at alle har det godt for det. Fattigdommen er å se overalt og ga uten tvil de sterkeste inntrykkene. Byer av små hus bygd av papp og kanskje litt

– Den jenta jeg så som satt på en haug med søppel og lette etter noe å spise; hver dag nektes hun et liv.

rester av ordentlige materialer, menn som sover ute ved siden av sykkelkrosjen sin og barn som sitter og graver i en søppelhaug – på jakt etter noe som kan selges eller kanskje noe å spise... Har så dette noe med atomvåpen å gjøre?

– Så absolutt, mente Thomas fra Sverige i en tale til på den Sør-Asiatiske IPPNW-konferansen i Patna.

– Den jenta jeg så som satt på en haug med søppel og lette etter noe å spise;

NWIP fakta

- Delegasjonene til India og Pakistan foregikk i juli og august 2005.
- Forberedelser ble gjort under Europeisk studentmøte i St.Petersburg, i Malmø i juni og underveis i India.
- På delegasjonen til India deltok Thomas, Jenny, Camilla (Sverige) og Gard (Norge).
- På delegasjonen til Pakistan deltok Thomas, Jenny (Sverige), Asha (Nepal) og Gard (Norge).
- NWIP har siden starten i 2001 holdt dialoger med over 1000 medisinstudenter i atomvåpenstatene.
- Prosjektet blir drevet av ca. 25 aktive studenter i USA, Europa og Asia.
- Dialogteknikken som brukes går på ikke-konfronterende dialoger utviklet av Oxford Research Group.
- Det siste året har NWIP holdt dialoger i Kina, Russland, USA, India og Pakistan.

hver dag nektes hun et liv. Hun nektes et liv fordi man heller bruker penger på bomber og raketter.

I Pakistan finnes så absolutt også fattigdommen, men langt fra så synlig utbredt som i India. Bilder av et land med kvinner i burka og litt smått vestligfiendtlige mennesker står i sterk kontrast til realiteten. Butikkene er for en stor del de samme som hjemme i Norge eller i USA, og hadde man ikke visst bedre skulle man nesten trodd at man var i Europa.

Å overbevise om at nedrustning er det beste

Men nasjonal følelsen står sterkt og det ligger ganske mye stolthet bak atomvåpnene man har, forteller lokale studenter.

I auditoriet på Jinnah Medical College i Karachi avslutter studenten i den lilla skjorta sitt tredje innlegg. Han har forklart at man trenger sterke våpen mot India, selv om Pakistan er et fredselkende land, historien har bare vist at India ikke er til å stole på; også er de så mye større.

NWIP-delegasjonen tar ordet og sier at man selvfølgelig forstår hva han mener, samtidig som spørsmålet om hva som skjer hvis alle andre land også tenker slik reises. Thomas forteller historien om den fattige jenta – den rører tydelig ved de fleste og stemningen letter litt. Inntrykkene fra India og indiske studenter utsagn legges frem.

– Vi har blitt truet

Gard E. Jørgensen
NLA-studentgruppa, Trondheim
gardeiri@stud.ntnu.no

Å jobbe med nedrustning i Pakistan er ikke like lett som i Norge. Det kan leder for den pakistanske avdelingen av IPPNW, Dr. Tipu Sultan, fortelle.

I møte med NWIP forklarer han hvordan man i Pakistan jobber for nedrustning uten å skape for store overskrifter.

– For er det ikke kanskje vi unge som skal overta jorda og styre i framtida? Og som leger vil folk høre på oss og ha tillit til det vi sier. Det kan muligens virke litt nytteløst å bli kvitt atomvåpnene sånn som ting er i dag – men er det ikke tross alt bedre å ha gjort noe og prøvd enn å ha gitt opp på forhånd. Og er det bare mange nok som tar i et tak og fører tanken videre er det brått en vanlig tanke.

NWIP-teamet legger fram argument etter argument og ting synes å gå i rett retning, studentene ser ut til å tenke hardt, de lytter i hvert fall.

Som vanlig avsluttes dialogen med et spørsmål til ettertanke:

– Vil du arve ansvaret med verdens atomvåpen?

Suksess

Av de pakistanske studentene er det tydeligvis flere som ikke ønsker det. Til work-shopen etter dialogen, som er ment for å gi ideer til hvordan man kan jobbe videre, dukker det opp 11 studenter; blant dem er det en i lilla skjorte.

– Engasjementet deres og troen på at det nytter smittet over. Vi må i hvert fall prøve, smiler han.

For fullstendige rapporter fra delegasjonen: <http://www.ippnw.students.org/NWIP/pakistan2005.html> og <http://www.ippnw-students.org/NWIP/india2005.html>

– Mange ser på disse våpnene som nærmest våre kronjuveler og å si at man skal kvitte seg med disse er ikke nødvendigvis noe de liker, sier Sultan. – Vi har opplevd å motta trusler fra ekstreme grupper og etter den tid har vi sørget for å holde en lav profil. Sikkerheten for våre medlemmer er tross alt viktigst, understreker han.

Det betyr dog ikke at man ikke gjør et viktig arbeid for nedrustning i Pakistan. For gjennom gode kontakter i myndigheter har man flere ganger fått møter med folk i styringsorganer, høyt opp og tett mot presidenten.

Europeiske IPPNW møttes i franske Aubagne

80 leger og medisinstudenter møttes til europeisk IPPNW-møte i oktober 2005, i Aubagne i det sørlige Frankrike. På agendaen stod bl.a. IPPNWs bidrag til varig fred i Middelhavsregionen, fjerning av amerikanske atomvåpen fra europeisk jord, atomvåpenfrie soner. I tillegg foregikk mer organisatoriske diskusjoner og forberedelser til den nesten verdenskongressen i Helsinki i 2006.

**Gunhild Olsen
Heidi Hafstad Høifødt**
Studenter Tromsø
hafstadheidi@gmail.com

Som studentmedlemmer fra Tromsø kan det være vanskelig å se at vi tilhører en verdensomspennende organisasjon. Dette ble imidlertid helt klart da vi deltok på det europeiske møtet i Aubagne i 28.-30. oktober. Som relativt uerfarne deltakere opplevde vi svært gjestfrie og imøtekommende leger og studenter fra 21 ulike land. Det ble også mer klart hva IPPNWs oppgaver er, og vi fikk sett hvordan organisasjonen jobber.

Studentene spilte en stor rolle på dette møtet, og det var inspirerende å se resultatene av arbeidet de legger ned for

organisasjonen. På møtet var det særlig Nuclear Weapons Inheritance Project som ble presentert.

Som studenter er vi kanskje de som har størst mulighet til nyrekruttering til IPPNW, og det er viktig å ha et samarbeid om hvordan dette best kan gjøres.

Derfor er det viktig å ha kontakt over landegrensene og utveksle ideer og erfaringer. Dette gjør at studentdeltakelse på internasjonale møter er veldig viktig. Ikke bare for å skape kontakt mellom studentgrupper, men også for at IPPNW skal se at stu-

dentmedlemmene gjør en viktig og god jobb i forhold til opplysningsarbeid og rekruttering.

Vi tar med oss hjem mange nye ideer til videreutvikling av gruppa vår i Tromsø, og gleder oss veldig til å forsette vårt arbeid hjemme.

Flytteplaner?

Dersom du i den nærmeste fremtid kommer til å endre adresse, vennligst gi beskjed til NLA's medlemsarkiv v/ Cecilie Bredrup, Postboks 50 Kronstad, 5819 Bergen, eller via e-post: cecilie.bredrup@helse-bergen.no

Navn: _____

Nåværende adresse: _____

Ny adresse: _____

Fyll ut denne slippen og send den til medlemsarkivet. (Dersom du ikke ønsker å klippe i bladet er det selvsagt mulig å kopiere denne notisen.)

Nedrustningsinitiativ i FN

Kirsten Osen
styremedlem, NLA

osen@legermotatomvapen.no

FNs førstekomite, som forbereder saker angående nedrustning og internasjonal sikkerhet for generalforsamlingen i desember, har i høst behandlet 60 forslag til resolusjoner og vedtak. Mye er gjengangere, men det er alltid noen forslag som tiltrekker seg oppmerksomhet enten fordi de er kontroversielle eller fordi de inneholder konstruktive nye ideer. Et generelt trekk ved de senere års nedrustningsinitiativ er at de fremmes av en liten gruppe land på tvers av gamle geopolitiske skillelinjer, slik som New Agenda Coalition, 6-landsframstøtet og 7-landsinitiativet, se nedenfor.

Stemningen har i år vært preget av sammenbruddet i tilsynskonferans for Ikke-spredningsavtalen, stillstanden ved Nedrustningskonferansen i Geneve og det mislykkete forsøket på å få krav om nedrustning inn i sluttokumentet fra FNs toppmøte om tusenårsmålene. Det er liten tro på framskritt uten en endring i USAs holdning til multilateralisme, internasjonale avtaler og lover, og gjensidig kontroll. Situasjonen har ført til at forslagsstillere til "konkurrerende" nedrustningsresolusjoner som NAC-resolusjonen og "Japan-resolusjonen" gjensidig har sluttet opp om hverandre. Ifølge den politiske ledelsen i UD, burde disse resolusjonene for fremtiden slås sammen til et kraftig "deklaratorisk" verktøy.

New Agenda Coalition. Koalisjonen Sverige, Irland, Sør-Afrika, Egypt, New Zealand, Mexico, Brazil har siden 1998 fremmet resolusjoner med krav om systematisk framgang i eliminering av alle atomvåpen. Siden 2000 har resolusjonen sluttet opp om handlingsplanen for nedrustning fra tilsynskonferansen

for Ikke-spredningsavtalen samme år. Resolusjonsteksten er i år mer generell enn tidligere. Den ble vedtatt med 144 stemmer for og 5 mot, mens 19 avsto. Norge stemte ja sammen med 13 andre NATO-land, dvs. 6 flere enn i fjor. USA, Frankrike, Storbritannia, India og Israel stemte nei.

Et mislykket 6-landsframstøt. Det mest kontroversielle initiativet i år var utkastet til en resolusjon utarbeidet av Canada med støtte av Brasil, Kenya, Mexico, New Zealand og Sverige: "Initiating work on priority disarmament and proliferation issues". Målet var å overkomme den snart 10 år lange stillstanden ved Nedrustningskonferansen i Geneve som er verdens eneste multinasjonale organ for

nen ble ikke lagt fram. Canada, som eneste NATO-land, bøyet av etter press fra atomvåpenstatene og Norge som kanskje kunne ha støttet Canada, var handlingslammet pga regjeringsforhandlingene. Hvis Nedrustningskonferansen ikke er kommet i gang med substansielle forhandlinger innen neste høst, er de seks landene rede til å fremme forslaget igjen. Da kanskje med støtte fra Norge?

Videreføring av 7-landsinitiativet. I sitt hovedinnlegg la Norge stor vekt på 7-landsinitiativet (Norge, Australia, Chile, Indonesia, Romania, Sør-Afrika, Storbritannia) som Norge stilte seg i spissen for foran FNs toppmøte i september etter oppfordring fra FNs generalsekretær Kofi Annan. Koalisjonen la ikke fram noen resolusjon, men den fortsetter sitt samarbeid, bl.a. med ana-

lytisk hjelp fra forskningsinstitusjoner som Strålevernet, NUPI, FFI, Stanford University etc. Det foreløpige mål er tilsynskonferansen for Ikke-spredningsavtalen i 2010. Det er helt klart at 7-landsinitiativet betyr en kraftig inspirasjon for norsk innsats for nedrustning og ikke-spredning. Kåre Aas, leder for UD's avdeling for sikkerhetspolitikk, sa i sitt foredrag i Nobelsalen 5. november, at initiativet innebærer den eneste mulighet til å komme videre, og at Norge vil satse stort på det. Ved våre konsultasjoner på politisk nivå i Utenriks- og Forsvarsdepartementet etter regjeringsskiftet, har vi fått inntrykk av den samme optimisme, som også styrkes av årets fredspris. Både på politisk og embetsmannsnivå inviteres frivillige organisasjoner til samarbeid. Dette er en invitasjon som NLA og våre samarbeidspartnere må ta på alvor. Kanskje kan vi også mobilisere IPPNW-avdelinger i andre land for saken?

rustningsforhandlinger. Ideen, som bygger på et tidligere initiativ på ambassadørnivå (A5), var å få FN til å danne ad hoc komiteer for samtaler om de fire hovedtemaene som sogner til Nedrustningskonferansen: atomvåpennedrustning, sikkerhetsgarantier, kontroll med fissilt materiale og forebygging av opprustning i verdensrommet. Meningen var å gi initiativet tilbake til Nedrustningskonferansen når denne ba om det. Men resolusjo-

Kilde: <http://www.reachingcriticalwill.org/political/1com/FCM.html>

Ny atomkatastrofe – bare en tom trussel?

**Seminar torsdag 1. desember kl 14:00 – 17:00
Rikshospitalet, seminar-rom 3 B1. 1017**

Tildelingen av Nobels fredspris til El Baradei og Det Internasjonale Atomenergibyrået (IAEA) er en erkjennelse av at faren for bruk av atomvåpen igjen er høyst aktuell. Risikobildet er forandret fra den gang den internasjonale legeorganisasjonen IPPNW for 20 år siden fikk fredsprisen. Dette er bakgrunn for at Norske leger mot atomvåpen (NLA) og Den norske lægeforening arrangerer dette seminaret. Hensikten med seminaret er gi kunnskaper om dagens situasjonen som kan tjene som bakgrunn for nødvendig og fornyet innsats mot atomkatastrofer.

Program

- 14:00:** Introduksjon. Ulrich Abildgaard (NLA)
- 14:10:** Har kärnvapen en framtid?
Henrik Salander (WMDC – Blix-kommisjonen)
- 15:00:** Hva skjedde i Hiroshima og Nagasaki?
Presentering av et undervisningsopplegg.
Hilde Karin Ofte og Kristin Alise Jakobsen
(Universitetet i Tromsø)
- 15:30:** Pause med forfriskninger
- 15:45:** Psykologiska motiv for att vilja ha kärnvapen.
Gunnar Westberg (IPPNW)
- 16:25:** Kan Norge håndtere en atomkatastrofe?
Harald Siem (Sosial- og helsedirektoratet)
- 17:00** Slutt.

Seminaret er gratis og åpent for alle.

Seminarkomite: Kirsten Osen og Ulrich Abildgaard, NLA og Bjørn Hoftvedt, Legeforeningen

TEGNINGSBLANKETT I BANCO HUMANFOND

Å spare i Banco Humanfond er enkelt. Fyll ut tegningsblanketten og legg den i posten idag. NB! Skjema samt legitimasjonsdokumentasjon må sendes pr. post ved oppretteelse av sparekonto. Ved etterfølgende tegninger kan du benytte fax 22 00 51 05. Deresom du ønsker tilsendt prospekt eller annen informasjon, ta gjerne kontakt med Banco Humanfond, Grev Wedøls Plass 8, Postboks 483 Sentrum, 0105 Oslo. www.abif.no

NAVN	PERSON/ORGANISASJONSNUMMER
ADRESSE	TELEFONNUMMER
TELEFAX	POSTSTED
BANKKONTO FOR FØLGENDE URBETJENING	SPARERKONTO (HVIS DU IKKE HAR BLIR KONTO OPPRETTET KONTAKT OSS)

ORGANISASJONEN DU STØTTER

Den ideelle organisasjonen du støtter ved denne tegningen.

LEGITIMASJONSDOKUMENTASJON

Ved første gangs tegning hos Banco Humanfond må gyldig legitimasjon (pass, bankkort, førerkort) fremlegges. Oppgi hvilken type som vedlegges.

TEGNING AV ENGANGSBELØP

Minimumsbetrag ved første gangs tegning er kr. 2.000,-. Andelen kjøpes med kurs samme dag som tilmeldingen mottas, forutsatt at dette skjer innen kl. 11.00. Tegning kan gjøres ved at du gir oss en engangsbetrag for beløpsangivelse av din konto. Alternativt kan pengene overføres til fondets bankkonto nr. 1602.45.3432B.

ENGANGSFULLMÅKT

Jeg gir hermed Banco Humanfond fullmakt til å belaste bankkonto nr. _____ Kontohavers navn _____ for å kjøpe av aksjer totalt kr. _____ Kontohavers navn _____

Spør/Dato: _____ Underskrift (må disponere bankkonto) _____

Avtale Giro

Jeg ønsker å belaste andelen i Banco Humanfond med AvtaleGiro (færdigkonto nr. 1602.45.3432B). Minimum sparebeløp er kr. 200,- pr. gang.

Belast mitt konto, _____ med kr. _____

hver måned hvert kvartal hver måned med uttak av _____

Beløpet skal belastes konto den _____ (hver måned) Første belastningsdato _____ (dag, måned, år).
Kontohavers navn _____ (Benytt STORE BOKSTAVER).
Kontohavers navn _____ Underskrift (må disponere bankkonto) _____

Spør/Dato _____ Underskrift (må disponere bankkonto) _____

Kid-lett _____ (fyller ut av Banco Humanfond)

Billegget vedlegges av banken gratis for fremtidige utbetalinger. Fremtidig utbetaling vil bli gjort uten at det er nødvendig å sende inn billegget. Bankens risiko vil være begrenset ved utbetaling og innbetaling. Avkastningen kan bli negativt eller positivt. Videreutbetaling vil påføres verdien på kontoen, dersom uforventede utbetalinger er foretatt i annen valuta enn den som finnes i kontoen i. Skatteplikt er ikke ansvarlig for eventuelle skatter eller for skatteplikt på utbetaling av uttak. Maksimalt kan være debitt eller kreditert på informasjon fra tredjepart, informasjon vi ikke kan pålitelig, dog kan det ikke garanteres at denne informasjonen er korrekt eller komplett. Innskytning i dette materialet er pålagt for den dato som er oppgitt. Mottaker skal kun betale av den som er pålagt dette, og skal ikke videregjøre, oppbevare eller bli eller annen kopiering for noe formål uten samtykke fra Alfred Berg. Informasjon.

Spar i Banco Humanfond og støtt Norske Leger mot Atomvåpen!

Har du bevisste etiske og ideelle holdninger og ønsker å dele litt av dine goder med andre?
Nå kan du spare i Banco Humanfond og samtidig støtte opp om det nyttige arbeidet Norske Leger mot Atomvåpen utfører!
Uansett om du sparer langsiktig til deg selv eller dine nærmeste er Banco Humanfond et godt valg. Velkommen som sparer i Banco Humanfond - et alternativ med både hjerte og hjjerne!

BANCO HUMANFOND - Et fond for de bevisste
Fondet er et norsk aksjefond med en moderat risikoprofil. Ividt 20 % av kapitalen kan investeres i utenlandske aksjer. Fondet har en delvis profil og egne etiske retningslinjer i Banco Humanfond omgir du dermed å støtte opp om selskaper som produserer våpen, alkohol og tobakk, samt selskaper som driver med kjerneenergi og kjerneproduksjon eller kjerneenergi. Den ideelle prosjektene støtter at 2 % av den forvaltingsavgiften ved årets sluttkontroll av Norske Leger mot Atomvåpen.
Ferdig utfylt tegningsblankett som er trykket i denne folder kan sendes oss postfritt ved at du legger igjen sedlene og postlegge.
Ønsker du ytterligere informasjon kan du ta kontakt med oss på telefon 22 00 51 07, e-post: kundestene@abif.no eller du kan besøke vår hjemmeside www.abif.no. Du kan også følge ut svarspalten medfører og sende den til oss.
 Jeg er interessert i å spare bevisst med både hjerte og hjerne!
 Banco Humanfond! Send meg mer informasjon!

Alfred Berg Asset Management
SVARSENDING
Ansvaret ligger hos deg
Alfred Berg Informasjon
Oslo Seminar Beiritsstøttet
0109 Oslo

KAN STØTTE
UNANSK
ANVEND
ADRESSE
TELEFON
NUMMER

Retur til:
NLA v/ Cecilie Bredrup
Postboks 50 Kronstad
5819 Bergen

Velkommen til Årsmøte 2006 i Trondheim For Norske leger mot atomvåpen

Lørdag 4.mars 2006

Åpent seminar & Årsmøteforhandlinger

1. Valg av møteleder og referent
2. Godkjenning av innkalling og dagsorden
3. Referat fra årsmøte 2005, se Medlemsbladet nr. 2-2005
4. Regnskap 2005
5. Årsrapport 2005 fra styret og studentgruppene
6. Handlingsprogram 2006
7. Budsjettforslag 2006
8. Valg av styre
9. Valg av valgkomite
10. Oppnevning av revisor
11. Eventuelt

Mer informasjon om både seminar og årsmøte kommer i neste nummer av medlemsbladet.

Neste manusfrist: 20. januar 2006

*Norsk avdeling av International Physicians
for the Prevention of Nuclear War (IPPNW)*